

Spis treści

Od zespołu redakcyjnego	5
Anna Bieniasz, Zbigniew Gołaś, Aleksandra Łuczak, <i>Ocena kondycji finansowej przemysłu spożywczego w Polsce w latach 2005–2010</i>	7
Radosław Ignatowski, <i>Światowa harmonizacja rachunkowości w perspektywie teoretycznej</i>	33
Marcin Kędzior, <i>Analiza wskaźników zadłużenia europejskich spółek giełdowych sektora produkcyjnego. Wyniki badań empirycznych</i>	55
Paweł Pawlak, <i>Prognozowanie kroczące w kontekście koncepcji Beyond Budgeting</i>	75
Agnieszka Skoczylas, <i>System kontroli i audytu w polskiej administracji publicznej</i>	95
Robert Uberman, <i>Ocena przydatności metody SMOG do wyceny wartości złóż węglowodorów w sprawozdaniach finansowych firm naftowych</i>	115
Ewelina Zarzycka, Zuzanna Firkowska-Jakobsze, <i>Wpływ metod prywatyzacji na kształt systemu rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach</i>	135
Z historii rachunkowości	
Katarzyna Klimczak, <i>Początki rezerw w rachunkowości</i>	155
Informacja dla autorów	173
Instructions for authors	179
Procedura zabezpieczenia w „Zeszytach Teoretycznych Rachunkowości” przed przypadkami <i>ghostwriting</i> i <i>guest authorship</i>	185
„Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” procedure to avoid cases of ghostwriting and guest authorship	187

Ocena kondycji finansowej przemysłu spożywczego w Polsce w latach 2005–2010

Anna Bieniasz, Zbigniew Golaś, Aleksandra Łuczak

Streszczenie

W artykule przedstawiono ocenę kondycji finansowej przemysłu spożywczego w Polsce w ujęciu przekrojowo-dynamicznym, tj. w układzie branż w latach 2005–2010. Oceny tej dokonano w obszarze płynności finansowej, zadłużenia, produktywności, rentowności oraz dynamiki zmian. W analizie zastosowano metodę TOPSIS oraz metodę k-średnich. W badanym okresie najniższą efektywnością finansową cechowały się: przetwarzanie i konserwowanie ryb, produkcja soków, pozostałe przetwarzanie owoców i warzyw, wytwarzanie gotowych posiłków oraz produkcja cydru. Natomiast wysoką efektywnością w całym okresie analizy wyróżniała się przede wszystkim produkcja piwa, a także produkcja lodów, pieczywa, sucharów oraz przypraw.

Summary

Assessment of the financial condition of food industry in Poland in 2005–2010

The article presents an assessment of the financial condition of the food industry in Poland, separately for the different branches in the period 2005–2010. This evaluation was conducted taking into account financial liquidity, debt, productivity, profitability and the dynamics of change. The methods used in the analysis were the TOPSIS method and the k-means method. The branches with the lowest financial performance in this period were fish processing and preserving, the production of juices, other fruit and vegetable processing, manufacture of prepared meals and the production of cider. The best performing branches included the production of beer, ice cream, bread, spices and seasonings.

Światowa harmonizacja rachunkowości w perspektywie teoretycznej

Radosław Ignatowski

Streszczenie

Artykuł koncentruje się na problematyce współczesnej światowej harmonizacji rachunkowości. Analizuje formy, w jakiej się ona przejawia, oraz dyskutuje znaczenie pojęć harmonizacji, standaryzacji, konwergencji i unifikacji. Wskazuje na różnice w fundamentach tworzenia standardów rachunkowości i stanowiących o ich podstawach kardynalnych pojęciach rachunkowości w zakresie jej standaryzacji: regulach, zasadach, postulatach, praktykach i innych. Zastosowane metody badawcze obejmują: metodę analizy i krytyki wybranego piśmiennictwa zagranicznego i krajowego oraz metodę analizy i konstrukcji logicznej systemów regulacyjnych sprawozdawczości finansowej. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić m.in., że na poziomie piśmiennictwa, szczególnie krajowego, nie przywiązuje się zbyt dużej wagi do rozróżnienia wskazanych wyżej kardynalnych pojęć rachunkowości, a tworzone systemy regulacyjne sprawozdawczości finansowej, szczególnie tej międzynarodowej, mimo ich przyjętej klasyfikacji, charakteryzują się mieszanymi cechami. Postuluje się zatem określenie systemu regulacyjnego globalnych standardów rachunkowości mianem systemu zorientowanego na cel.

Summary

Global harmonization of accounting in theoretical perspective

The article focuses on issues in contemporary global harmonization of accounting. It examines the forms that it is taking and discusses the meaning of such concepts as harmonization, standardization, convergence and unification. It also explains the differences in the foundations for accounting standards development and the underlying basic concepts relevant to standardization of accounting, such as principles, rules, postulates, and practices. The research methodology used includes foreign and Polish literature review and critical analysis of financial reporting regulatory systems. Based on the studies carried out, it can be observed and concluded, *inter alia*, that little importance is attached, especially in Polish literature, to distinction between the above-mentioned basic accounting concepts, and that financial reporting regulatory systems, especially the international regulations, have mixed characteristics despite the adopted classification. Therefore the regulatory system of global accounting standards should be regarded as an objective-oriented system on which the convergence process has a very important impact.

Analiza wskaźników zadłużenia europejskich spółek giełdowych sektora produkcyjnego. Wyniki badań empirycznych

Marcin Kędzior

Streszczenie

Podstawowym celem artykułu jest analiza zadłużenia w sektorze produkcyjnym europejskich spółek giełdowych. Materiał badawczy liczy 4399 obserwacji i pochodzi z następujących państw: Finlandii, Francji, Niemiec, Grecji, Włoch, Łotwy, Litwy, Holandii, Polski, Rumunii, Słowacji, Wielkiej Brytanii; dotyczy lat 2000–2007. Przedstawiono analizę zadłużenia na poziomie poszczególnych państw, grup państw (nowe, stare państwa UE), porównując je z poziomem zadłużenia polskich spółek. Zaprezentowano analizę dynamiki wskaźników zadłużenia w poszczególnych latach, a także dokonano klasyfikacji państw na grupy ze względu na wartości wskaźników zadłużenia. Wskaźniki zadłużenia spółek pochodzących z 13 państw Unii Europejskiej wykazują różne wartości i ulegają zmianom w różnych kierunkach.

Summary

Debt ratio analysis of European manufacturing companies. Results of empirical research

The aim of this paper is to present the results of analysis of debt ratio values in the manufacturing sector of public companies from European Union selected member states. The empirical material consists of 4399 single observations from the following countries: Finland, France, Germany, Greece, Italy, Lithuania, Latvia, the Netherlands, Poland, Romania, Slovakia, and the UK for the period 2000–2007. Debt ratio analysis was conducted at the level of different countries, groups of countries (old and new EU member states) and then compared with debt levels of Polish companies. The paper also presents analysis of dynamics and country classification in terms of debt ratio values. Debt ratios of companies coming from 13 EU member states have different values and change their values in different directions.

Prognozowanie kroczące w kontekście koncepcji *Beyond Budgeting*

Paweł Pawlak

Streszczenie

Prognozowanie kroczące nie jest narzędziem nowym. W ostatnich latach jednak, wobec wzrastającej dynamiki zmian, które zachodzą w otoczeniu przedsiębiorstw, a także wraz z rozwojem koncepcji *Beyond Budgeting*, stało się instrumentem dużo bardziej popularnym niż jeszcze kilka lat temu. Celem artykułu jest przedstawienie idei prognozowania kroczącego oraz praktycznych przykładów jego zastosowania w wybranych przedsiębiorstwach. Zaprezentowano ponadto podstawowe założenia koncepcji *Beyond Budgeting* oraz określono rolę, jaką spełnia w niej prognozowanie kroczące.

Summary

Rolling forecasting in the context of the Beyond Budgeting concept

Rolling forecasting is not a new tool, but because of the growing rate of changes that are taking place in business environment in recent years and the development of the concept of Beyond Budgeting it has become a much more popular instrument than several years ago. The aim of this article is to present the idea of rolling forecasting and practical examples of its use in selected companies. The article also presents the basic assumptions of the Beyond Budgeting concept and the role that rolling forecasting plays in it.

System kontroli i audytu w polskiej administracji publicznej

Agnieszka Skoczylas

Streszczenie

Kontrola jest nieodłącznym elementem zarządzania każdą organizacją. Skuteczność jej działania zależy od sposobu przygotowania i organizacji, co wpływa na jakość oraz siłę jej oddziaływania. Za jej sprawne i efektywne funkcjonowanie odpowiedzialność ponoszą zarządzający organizacjami. Kontrola powinna podążać za zmianami w systemie kierowania jednostką oraz wspierać zarządzających w prawidłowym i skutecznym działaniu systemu kontroli w organizacji. Pomocne w tym zakresie powinny być wyodrębnione i specjalnie do tego powołane komórki organizacyjne w zakresie kontroli wewnętrznej czy audytu wewnętrznego. Celem artykułu jest zaprezentowanie kierunków zmian w zakresie kształtowania się kontroli w polskiej administracji publicznej, a także porównanie zadań wynikających z realizacji kontroli na podstawie dwóch odrębnych aktów prawnych: ustawy o finansach publicznych oraz obowiązującej od 1 stycznia 2012 r. ustawy o kontroli w administracji rządowej. Ponadto została przeprowadzona analiza porównawcza zadań realizowanych przez komórki oceniające i wspierające zarządzanie organizacją publiczną, tj. kontroli i audytu wewnętrznego, do zadań których powinno należeć dostarczanie aktualnych informacji z zakresu działalności instytucji, niezbędnych do prawidłowego i efektywnego zarządzania nią. Metodologia wykorzystana w opracowaniu opiera się na analizie opisowej oraz porównawczej regulacji prawnych z zakresu funkcjonowania kontroli w Polsce w latach 1952–2012 i audytu wewnętrznego od momentu jego wprowadzenia do polskiego sektora finansów publicznych do chwili obecnej, tj. w latach 2002–2012. Z zaprezentowanych w opracowaniu informacji wynika, że w Polsce występuje zjawisko chaosu w odniesieniu do organizacji systemu kontroli i audytu funkcjonującego w sektorze publicznym, skutkujące różnym definiowaniem tego samego zjawiska oraz powielaniem się przepisów prawnych w tym zakresie. Otrzymane wyniki analizy przeprowadzonej na potrzeby opracowania pozwoliły na sformułowanie merytorycznych wniosków na temat działania systemu kontroli i audytu w polskim sektorze publicznym.

Summary

Control and audit system in Polish public administration

Control is an essential component of management in each institution. Its effectiveness depends largely on the way it is organized and exercised. Managers are responsible for its smooth and efficient functioning. Control should play an ancillary role in relation to management, and follow the changes in the unit's management system to help managers in effective action. Separate and specially established organizational units for internal control and internal audit should assist managers in this task. This article aims to present trends in the development of the control and audit system in Polish public administration, as well as to compare the tasks arising from the implementation of controls on the basis of two separate acts: the Public Finance Act and the Control of the Government Act. In addition, the paper provides a comparative analysis of the tasks performed by the cells supporting and evaluating the control system in the organization, i.e. the internal control and internal audit departments. Their task should be providing current information necessary for proper and efficient management of the organization. The methodology used in this study is based on descriptive and comparative analysis of legal regulations concerning the operation of controls in the years 1952–2012 and internal audit since its introduction to the Polish public finance sector, that is, in the years 2002–2012. The information presented in this paper shows that in Poland there is considerable chaos in the organization of control and audit systems used in the public sector. As a result, the same concepts are defined in different ways and there is duplication of legislation in this regard. The results of analysis conducted in this study provided a basis for formulating conclusions about the operation of the control and audit system in the public sector in Poland.

Ocena przydatności metody SMOG do wyceny wartości złóż węglowodorów w sprawozdaniach finansowych firm naftowych

Robert Uberman

Streszczenie

Prezentowany artykuł dotyczy raportowanej przez koncerny naftowe miary wartości złóż węglowodorów nazywanej wystandaryzowaną wartością zdyskontowanych przepływów gotówki ze złóż ropy i gazu ziemnego (SMOG). Przedsiębiorstwa naftowe notowane na rynkach regulowanych przez Amerykańską Komisję ds. Papierów Wartościowych (U.S. Securities and Exchange Commission – SEC) mają obowiązek raportowania tej wielkości w ramach dodatkowej, nieaudytowanej informacji załączanej do sprawozdań finansowych. Omówiono ewolucję metodologii obliczania SMOG oraz dokonano analizy użyteczności informacji o wartości SMOG z punktu widzenia interesariuszy. Przeprowadzono analizę dostępnej literatury naukowej i biznesowej przedmiotu oraz przeprowadzono porównawczą analizę wpływu wartości SMOG na wycenę rynkową czterech globalnych koncernów naftowych. W konkluzji stwierdzono małą przydatność omawianej miary z punktu widzenia interesariuszy, wynikającą z wielości stosowanych uproszczeń, które sprzyjają powstawaniu problemów związanych z interpretacją otrzymanych wyników.

Summary

Evaluation of the SMOG method applicability for hydrocarbon reserves valuation in financial statements of oil and gas companies

The paper presented here relates to a notion of Standardized Measure of Discounted Future Net Cash Flows Related to Proved Oil and Gas Reserves (SMOG) to be reported by oil and gas companies. Entities listed on markets regulated by the U.S. Security Exchange Commission (SEC) are obliged to

include into their financial statements a SMOG calculation as a part of the Supplementary Oil and Gas information. This section remains unaudited. The article presents evolution of prescribed methodology. Further an analysis of SMOG's usability from the standpoint of key stakeholders is performed. This is followed by a review of related scientific and business literature and supplemented by a comparative statistical analysis of the SMOG's impact on market valuation of selected four global oil companies. In conclusion a low utility of the SMOG information is identified, resulting from oversimplification of applied methodology and contrasted with a number of important challenges faced by those willing to apply it.

Wpływ metod prywatyzacji na kształt systemu rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach

Ewelina Zarzycka, Zuzanna Firkowska-Jakobsze

Streszczenie

Artykuł przedstawia, w jakim stopniu prywatyzacja polskich przedsiębiorstw z branży farmaceutycznej wpływa na kształt rachunkowości zarządczej. Autorki artykułu poddają analizie i badaniu dwa przedsiębiorstwa farmaceutyczne, w których zostały dokonane zmiany własnościowe w ostatnich latach. Szczególną uwagę poświęcono restrukturyzacji służb finansowo-księgowych w badanych podmiotach, budowaniu działu *controllingu*, kwalifikacjom oraz kompetencjom osób, które realizowały powierzone zadania, a także omówieniu narzędzi rachunkowości zarządczej, które zostały lub miały zostać wdrożone. Z jednej strony przedstawiono obraz zagranicznego inwestora, który był w pełni zaangażowany w proces wdrożenia narzędzi rachunkowości zarządczej oraz miał umiejętność wykorzystywania informacji pochodzącej z tego systemu. Z drugiej strony została zaprezentowana spółka pracownicza, której pracownicy będący jednocześnie akcjonariuszami sprywatyzowanego przedsiębiorstwa nie dostrzegali zagrożeń płynących z otoczenia i nie podejmowali działań mających uchronić przedsiębiorstwo przed pogorszeniem kondycji finansowej. Informacja, którą daje system rachunkowości zarządczej i jej wykorzystanie stają się podstawą egzystencji innowacyjnych przedsiębiorstw oraz pozwalają na budowanie przewagi konkurencyjnej. Przeprowadzona analiza organizacji pozwoliła autorkom na postulowanie konieczności wprowadzania zmian w szeroko rozumianej księgowości, jako komórki organizacyjnej, oraz wykorzystania narzędzi rachunkowości zarządczej, aby wspomagać osiągnięcie celów strategicznych. Informacja *ex ante* pochodząca z systemu rachunkowości zarządczej znacząco wpływa na rozwój współczesnych przedsiębiorstw, poprawiając ich konkurencyjność, a co za tym idzie umożliwiając wzrost wartości dla akcjonariuszy.

Summary

The impact of privatisation methods on companies' management accounting system

The article presents the impact of privatisation of companies on their management accounting systems. Two recently privatised pharmaceutical companies are compared in order to analyse the effect of restructuring of their financial and accounting function. Special attention is also paid to the establishment of the controlling department and to management accounting tools which were implemented or were going to be implemented. In one of the studied companies – a multinational company – the owner was actively engaged in introduction of management accounting tools and knew how to use them in an effective way. In the second company – an employee-owned company – the owners did not notice the symptoms of crisis and their inaction worsened the financial condition of the company. The article underlines the importance of the management accounting system to future success of companies and their wellbeing and postulates using management accounting tools to support achievement of strategic goals.

Z historii rachunkowości

Początki rezerw w rachunkowości

Katarzyna Klimczak

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie praktyki tworzenia rezerw przez przedsiębiorstwa w okresie kształtowania się systemu księgowości podwójnej. System księgowości podwójnej został ukształtowany przez włoskich kupców i bankierów w okresie średniowiecza. W księgach rachunkowych, które zachowały się do dziś, można odnaleźć wiele przykładów rezerw. Na najdawniejsze ślady tworzenia rezerw natrafiono w księgach firmy Perruzzi i Alberti pochodzących z początku XIV w. Niestety, poza samym faktem, że w spółkach tych prowadzono konta rezerw, niewiele wiadomo na temat samych przesłanek i procedur z tym związanych. Najcenniejszymi dokumentami z punktu widzenia praktyk średniowiecznych przedsiębiorstw w zakresie tworzenia rezerw są księgi słynnych przedsiębiorstw Datini oraz Medici. Standardową praktyką tych przedsiębiorstw było tworzenie rezerw na zaległe płace, nieściągalne należności i inne obciążenia przed podziałem zysków. Poprzez tę procedurę zyski były celowo zatrzymywane i akumulowane w postaci specjalnej nadwyżki. O tym, jak dużą wagę przywiązywano do konieczności akumulowania części osiągniętych wyników finansowych w postaci rezerw, może świadczyć fakt, że często obowiązek ich tworzenia był usankcjonowany w zapisach umowy spółki.

Summary

Beginnings of reserves in accounting

The article presents the aims and procedures connected with the creation of reserves in the early stages of accounting development. The double-entry system was developed by Italian merchants and bankers in the Middle Ages. The account-books that are still preserved reveal that medieval companies reached a very high level of technical proficiency, manifested with the presence in account-books of clear examples of reserves. The oldest reserves were found in the XIV century account books of Perruzzi and Alberti company. However, from the point of view of aims and procedures connected with reserves, the account books of two famous medieval companies – Datini and Medici – are the most valuable. It was a standard policy of companies to set up provisions for accrued wages, bad debts, and unforeseen contingencies before dividing any profits. By means of this procedure profits were deliberately reserved and allowed to accumulate in the form of surplus. Creation of reserves was often prescribed in articles of association, which stipulated that profits were to be divided among the partners only after making due provision.